

K a p e l a H a j n ý c h .

S dějinami Českých Dorostaj a okolí je po několik desetiletí nerozlučně spjata kapela Hajných. Vznikla s příjezdem rodiny Hajných na Volyň a založení osady Českých Dorostaj, jako přílepku původní ukrajinské vesnice, Velkých Dorostaj.

František Hajný emigroval na Volyň z Vrčeně u Blatné v roce 1871, spolu s manželkou, pěti syny, dvěma dcerami a svými starými rodiči, kteří v roce 1872 záhy zemřeli.

Pět synů : nejstarší učitel Ján, dále pak kovář Václav, Josef, Vojtěch a František a dvě dcery. Tolik krká něco sní. Jaký pak také div, že chudý tkadlec František Hajný je nemohl všechny uživit i když si při tom jako kapelník vydatně přivydělával hudbou. Rozvoj kapitalismu a s ním spojený rozvoj textilního průmyslu v letech šedesátých jej připravil o možnost obživy tkalcovinou. Přišla bída. V té době v Českých zemích vznikly dvě silné emigrační vlny. Odcházeli do ciziny lidé, kterým rodiči se průmysl vzal práci a ti, kdož se nemohli smířit s národopustním a sociálním útiskem ve své vlasti. Zámožnější odcházeli za moře, do Ameriky, chudí, kteří neměli peněz na cestu za moře, odcházeli do bližšího slovanského Ruska, kam je táhla možnost koupě levných pozenků a také slovanské povědomí. Tato vlna se zanesla na Volyň rodině Hajných. Usadili se v České Dorostaji, jen syn Václav, kovář brzy odtud odešel a usadil se v sousední Libánovce. Všichni Hajní, co jich bylo i jejich další generace, byli mimořádně hudebně nadaní, rození hudebníci. Vždyť jejich otec, za svých mladých let jako kapelník prošel se svými šumaři celé Rakousko - Uhersko, Německo, Švýcarsko, Dánsko a Itálií, darmo se tedy neříkalo, že Hajní se rodí už přímo s hudebním nástrojem v kolébce.

Samo založení kapely bylo věcí snadnou. Hajní hráli už v Čechách, přivezli si hudební nástroje s sebou. Po otci se kapelníkem a uznávanou hlavou rodu stal učitel Ján Hajný. Nehrál v kapele pouze kovář Václav. Mimo Hajných hráli v kapele Alois Tomášek, Vaník a jejich švagr Pleškot, který tloukl buben.

Hudba dávala českým osadníkům zapomenout starosti tvrdé průkopnické práce při mýcení pralesí v prvních letech pobytu na Volyňi. Vlévala nové síly svalům unaveným úmornou dřinou, přemáhala stesk po vzdáleném domově ve staré vlasti, vlévala malomyslným novou víru v lepší budoucnost. Proto se stala neoddelitelnou součástí českého kulturního života na Volyňi.

V prvních letech byla kapela Hajaých široko daleko jedinou kapelou. Vznikající české osady, věrné starým českým tradicím záhy začaly slavit své svátky, poutě a posvícení. Tu se kapela Hajaých stala nepostradatelnou. Jaké pak veselí, jaká poutě či posvícení bez muziky?

A muzika Hajaých uzdravovala nemocné, málem že nekřísila mrtvé! Zvláště když zahrála Kmochovy skladby, které se na Volyni těšily velké oblibě.

Kapela byla na dračku. Hudba se stala Hajaým nejen libástkou, koníčkem, ale i druhým povoláním. Ode žní do adventu šli hrát z jednoho posvícení na druhé, po celý masopust na plesích a svatbách, na jaře o poutích. Vyjma žní a postě hráli prakticky po celý rok. Výtešek z hudby byl slušný a zvláště v prvních letech pobytu na Volyni byl vítaným přínosem do domácnosti i do hospodářství.

23. Plynula léta. Bratři Hajaých se ožemili, stárli, dorůstali jejich synové. Prvním z nich zemřel učitel Jan, ve stáří sotva osmatřiceti let. Kapelníkem se po něm stal jeho mladší bratr František, který před tím sloužil řadu let jako vojenský kapelník v carské ruské armádě v Dubně. Později si pořídil v Dorostaji slušné hospodářství. Hrával na křídlovku a napsal řadu skladeb, převážně pochodových a tanečních. Za něho kapela dosáhla vrcholné úrovně a slávy. Z původně nepatrné kapely vyrostla mohutná kapela, za jakou by se nemusil stydět žádný vojenský útvar. To už v kapele hráli Janovi synové Jaroslav, František, Václav a Vojtěch, Josefovi synové Josef a Antonín, Vojtěchovi synové Vladimír, Jaroslav a Václav. Co Hajaý to muzikanti!

Jen syn kapelníka Františka, Vladislav, nehrál. Nemohl pro špatné zdraví. Zemřel také předčasně.

Janovi synové František a Václav nehráli dlouho. František tragicky zemřel, byv zasypán sesutím hlíny ve své cihelně, spolu s dělníkem P o l o s z c z a á s k í m, Polákem ze sousední Karolinky. Václav zemřel na tuberkulózu koncem první světové války.

Kapela měla prvotřídní pověst. Byla zvána hrát široko daleko i když v mnohých českých osadách vznikly její vlastní kapely. Hajaý hráli při různých státních a veřejných slavnostech i při oslavách náboženských, katolických i pravoslavných. Nerozbila kapelu ani náboženská řevnivost, když někteří z Hajaých přešli na pravoslaví, zatím co druzí zůstali katolíky. Hráli i ve městech a šlechtických sídlech. Jaký pak div, že měli hudbu v krvi, když hráli takřka profesionálně po celý rok?

Mladší české kapely jím dlouho nemohly konkurovat, natož pak kapely polské nebo ukrajinské, sestávající obvykle z dvojích houslí a bubínku...

Jediným možným konkurentem jím mohly být kapely vojenské, za carského Ruska a později i za Polska většinou vedené kapelníkem Čechem, sestávající z dělesloužilých hudebníků z povolání a z vo-
lyšských Čechů v přesměrné službě.

Kapela Hajaých nejednou s nimi úspěšně měřila svoje síly. Proslavila se zvláště v roce 1928, při oslavách polského státního svátku třetího máje. Poláci tehda okázale slavili desáté výročí nezávislosti a existence polského státu a s ním den t ř e t í h o máje, jako výročí první polské, rádo by demokratické ústavy z roku 1791. Ústavy, která se o robotném selském lidu zmiňovala jedinou ubohou větou, že "selskému lidu jest požívati právní ochrany"...

Ale i tato věta vyvolala šílený hařv polských sousedů, abso-
lutistické ruské carevny Kateřiny Veliké a pruského krále Bedřicha, jakož i části nejreakčnější polské šlechty, která se spojila s nimi v tak zvané konfederaci T a r g o w i c k é , aby v zárodku udusi-
li jakýkoliv náznak pokroku. Výsledkem války bylo druhé dělení Polska mezi Rusko a Prusko v roce 1792. Rakousko se její tehda nesúčast-
nilo.

Oslavy t ř e t í h o máje se konaly v okresním městěčku M l y n o v ě. Ze všech stran se scházely na náměstí slavnostní průvody, aby pak společně šly složit věnce k památníku ústavy, "konstytucji trzeciego maja". Oslavy byly obvykle ukončeny spor-
tovními závody a lidovou veselicí pod otevřeným nebem.

Při zmíněných oslavách kapela Hajaých šla v čele průvodu z celých Dorostaj /i ukrajinských/. Druhý průvod vedla polská vojens-
ká kapela. Když se oba průvody měly setkat a na náměstí splynout, tu vojenská kapela, jista si svého výcviku, kázně a sladění, spusti-
la ryčný vojenský pochod. Její hudebníci pochodovali vyrovnaně, uspořádaně, hráli z not.

Kapela Hajaých jím odpovídala kmočovým Kolíne! Kolíne! Svoji chůzí, uspořádáním, kázni a různým stářím členů kapely se nemohli vojenské kapele nikterak přirovnat. Předčili jí však dlou-
letou rutinou a láskou k hudbě. Až většinou značně podráždění, při hrami přece prahne, hráli bez not. Nevzdali se však. Dokud se obě kapely přibližovaly pochodem k sobě, hrála každá po svém. Jakmile se však na náměstí zastavily vedle sebe, tu vojáci dlouho nevydr-
želi. V jejích kapele se ozvaly falešné tóny, které rychle sílily,

až kapela k hanbě a vzteku svého kapelníka - poručíka i vojáků samotných musela uaknout, zatím co Hajná slavnostně vyhrávali prodloužené sloky Kolíne! Kolíne!, k velké radosti a potlesku českého i ukrajinského občanstva. Bouřlivý potlesk strhl s sebou i Poláky.

Nic na světě netrvá věčně. Také dny slávy kapely Hajných byly sečteny už před mnoha léty. Stejně jak rostly rodiny Hajných v Dorostaji, rostly i rodiny ostatních českých osadníků. Jejich zdravá biologická síla se nemechala zapřít.

Další generaci bylo v Dorostaji už těsně. Nebyl dostatek půdy k založení nových usedlostí pro druhorozené a další syny. Nebylo možno rozšířit půdní drěbu v místě koupí od velkostatků. Nebyl poblíž průmysl, který by odčerpával přebytečné pracovní síly. Ukrajinský zlozvyk dělení půdy mezi všechny děti v rodině, vedoucí nakonec k ožebračení a bídě všech, Češi nepřevzali. Hledali východisko v učení řemeslům, která v tamních podmínkách byla hledaná a dobře vynášela. Dovedný český řemeslník se nejen dobře užíval, poměrně rychle mohl i zbohatnout. Ti z mladých, kteří chtěli zůstat věrni půdě, nebo je řemeslo nebavilo, byli pak nuceni opustit rodnou obec, aby si z otcovského podílu a manželčiny věna koupili půdu a založili novou usedlost v jiných obcích. Dorostaj pak během svého trvání nejen že nezrostla co do počtu usedlostí, naopak se ještě vyliďňovala, odchodem svých občanů jina.

Nazůstali dlouho pohromadě ani Hajná. První se odstěhovali do sousedních Českých Novin Janoví synové, Vojtěch, František a Václav, později i jeho bratr Vojtěch s rodinou, nejdříve do sousední Měslenky, později za obchodem do Lucka. V třicátých letech se odstěhovali Josefovi synové, Josef někde za Olyku, Antonín do Měslenky, kde v té době žil rovněž Vojtěchův syn Vladimír.

To už byla předzvěst úpadku kapely Hajných. Řadu let se ještě kapela scházela a udržovala svojí dobrou pověst v okolí i když se snížením a růstem českých kapel v dalších osadách se pole její přibylosti postupně sžívalo.

Úmrtí třetího v pořadí kapelníka Františka, předčasné smrt Janových synů Václava a Františka podlomily síly kapely. Stáří byli nuceni zanechat hry Vojtěch a Josef. Kolem roku 1930 zemřel Alois Tomášek. Janův syn Vojtěch ~~se~~ založil v sousedních Českých Novinách vlastní kapelu, která existovala i po jeho úmrtí pod vedením Vincence L i n h a r t a až do odchodu vojáků z Čech do Svébodovy armády v roce 1944.

První a druhou generaci Hajných hudba provázela od kolébky až ke hrobu. Třetí generací se stala už jen zábava. Tak Janův bratr Josef hrál na křídlovku ještě po sedmdesáti letech svého života, než musil zanechat hry pro stáří a nemoc. Naposledy hrál kdysi v roce 1935 na svatbě své vnučky, které to kdysi slíbil. Bylo mu už přes osmdesát!

Přesně za týden jej kapela vyprovázela na jeho poslední cestě. Dědoušek o svatbě vypil několik piv. Jeho ledviny to už nesnesly...

Mladí Hajní z dalších generací podědili sice lásku a nadání k hudbě, vesměs všichni dovedli dobře hrát v kapelě. Hudba se jim však nestala takovou životní potřebou a nezbytností jako jejich otcům a dědům. Zahráli obvykle několik kousků pro vlastní pobavení, aby umožnili ostatním muzikantům zatančit si nějaký kousek, sestávali se však stálými členy kapely. Kapela pak upadala pro nedostatečný příliv příliv mladé hudební krve Hajných. Vedl ji Janův syn Jaroslav. Čtě nechtě doplnil kapelu několika cizími mu hudebníky. Mezi nimi vynikal Hajných potomek po přelici, klavírista Vladimír F e r z i k a baskista Václav G l u z . Mimo nich v kapelě hráli rovněž dva Ukrajinci ze sousední Turecké Hory, bratři K o ť u k o - v é . Působnost kapely se oúžila na Dorostaj a nejbližší okolí. Její činnost skončila rovněž v roce 1944 odchodem Čechů do československé armády.

Svéráznou postavou v celé hudební galerii Hajných byl jejich poslední kapelník Jaroslav. Hudebník tělem i duší, který jen nedopatřením ~~se~~ stal rolníkem. Hrál z životní každodenní potřeby, sedlal si z nutnosti, z potřeby obživy. Nejen hrál, ale i skládal. Napsal celou řadu hudebních skladeb, většinou tanečních a pochodových, které pak od něho převzaly i ostatní české kapely na Volyni. Stačilo mu uslyšet novou skladbu jednou dvakrát v radiu, nebo z gramofonové desky dovezené z Čech, aby si pro ni rozepsal noty pro všechny nástroje v orchestru. Díky tomu se na Volyni rychle rozšiřovaly všechny hudební novinky ze staré vlasti. Svého času působil jako vojenský kapelník v Oděse, ještě v carské armádě. Složil několik oficiálně uznaných plukovních pochodů, za které byl vyznamenán a odměněn děkovným přípisem velitele Oděského vojenského okruhu.

Vždycky, i při práci nosil v kapse tužku a notový blok, aby mohl kdykoliv zachytit na papír okamžitou hudební myšlenku, okamžitý nápad. V takové chvíli nechal všeho, usedl si doma za stůl nebo na zá-
až si na poli na mez a zapisoval noty do bloku. Tak kdysi vozil

doma ze dvora hnůj a naslouchal při tom štěbetání krůt v kurníku. Výsledkem pak byla taneční skladba se solovou vložkou klárimetů. Sám hrával v orchestru na flétnu i solově. Jeho syn Václav na pikolu.

Tak žil a tvořil onem prostý selský člověk - samouk, bez hudební školy, bez konservatoře. Žel, bylo mu žít a tvořit v cizině, ponejvíce v zapadlém prostředí, kde svůj hudební talent nemohl plně rozvinout a uplatnit. Kdyby mu osud dopřál žít od mládí ve své vlasti, zajisté by při jeho lásce a nadání k hudbě vystudoval konservatoř a nikterak nepřehánám, když tvrdím, že by jej ~~naš lid dnes uctíval jako druhého~~ Františka K m o c h a .

Jeho činnost kapelníka skončila v roce 1944, odchodem českých členů kapely do války. Dožil se osvobození Československa a reemigrace. Žil ještě několik let u svého syna Václava v Šumperku, kde také zemřel ve vysokém stáří.

Nežil svůj život nadarmo!

Kolik takových talentů ztratil náš národ, počínaje Bílou Horou, odchodem svých nejlepších synů do ciziny?